

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 10 april 2003 *

I mål C-305/00,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Oberlandesgericht Frankfurt am Main (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Christian Schulin

och

Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft mbH,

angående tolkningen av artiklarna 14.3 sjätte strecksatsen i rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt (EGT L 227, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 60, s. 196) och artikel 8 i kommissionens förordning (EG) nr 1768/95 av den 24 juli 1995 om införande av genomförandebestämmelser för det undantag i jordbruket som föreskrivs i artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 (EGT L 173, s. 14),

* Rättegångsspråk: tyska.

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Wathelet samt domarna C.W.A. Timmermans, D.A.O. Edward, S. von Bahr (referent) och A. Rosas,

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören H.A. Rühl,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Christian Schulin, genom H. Lessing och G. Scheller, Rechtsanwälte,

— Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft mbH, genom E. Krieger, Rechtsanwalt,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom G. Braun och K. Fitch, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid förhandlingen den 21 februari 2002 av: Christian Schulin, företräd av M. Miersch, Rechtsanwalt, och R. Wilhelms, Patentanwalt, Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft mbH, företrätt av E. Krieger och K. von Gierke, Rechtsanwalt, och kommissionen, företräd av G. Braun,

och efter att den 21 mars 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Oberlandesgericht Frankfurt am Main har, genom beslut av den 1 augusti 2000 som inkom till domstolens kansli den 11 augusti samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt en fråga om tolkningen av artikel 14.3 sjätte strecksatsen i rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt (EGT L 227, s. 1; svensk specialutgåva, område 3, volym 60, s. 196) och artikel 8 i kommissionens förordning (EG) nr 1768/95 av den 24 juli 1995 om införande av genomförandebestämmelser för det undantag i jordbruket som föreskrivs i artikel 14.3 i rådets förordning nr 2100/94 (EGT L 173, s. 14).
- 2 Frågan har uppkommit i en tvist mellan Saatgut-Treuhandverwaltungsgesellschaft mbH (nedan kallat STV), som är ett tyskt bolag som för andras räkning

administrerar förvaltningen av utsäde, och Christian Schulin, angående den sistnämndes skyldighet att i egenskap av jordbrukare på begäran uppge för STV om, och i så fall i vilken mån, han odlar olika växtsorter som kan vara skyddade enligt förordning nr 2100/94.

Tillämpliga bestämmelser

Gemenskapslagstiftningen

- 3 Genom förordning 2100/94 införs gemenskapens växtförädlarrätt som den enda formen i gemenskapen av industriellt rättsskydd för växtsorter. Detta framgår av artikel 1 i förordningen.
- 4 Enligt artikel 11.1 i förordning nr 2100/94 är det den person, kallad förädlaren, ”som förädlat, eller upptäckt och utvecklat sorten, eller den till vilken rätten har övergått” som har rätt till gemenskapens växtförädlarrätt.
- 5 Enligt artikel 13.1 och 13.2 i förordning nr 2100/94 gäller följande:

”1. Gemenskapens växtförädlarrätt skall ha den verkan att innehavaren eller innehavarna av gemenskapens växtförädlarrätt, nedan kalla[d] rättsinnehavaren, har rätt att utföra de åtgärder som fastställs i punkt 2.

2. Utan att påverka tillämpningen av bestämmelserna i artiklarna 15 och 16 skall följande åtgärder kräva tillstånd från rättsinnehavaren när de avser sortbeståndsdelar eller skördat material av den skyddade sorten, båda nedan kallade material:

- a) Produktion eller reproduktion (förökning).
- b) Behandling med avseende på förökning.
- c) Erbjudande till försäljning.
- d) Försäljning eller annan form av saluföring.
- e) Export från gemenskapen.
- f) Import till gemenskapen.
- g) Lagring i syfte att utföra de åtgärder som avses i a till f.

Rättsinnehavaren kan göra sitt tillstånd avhängigt villkor och begränsningar.”

- 6 I artikel 14.1 i förordning nr 2100/94 föreskrivs emellertid följande:

”Trots vad som sägs i artikel 13.2 och i syfte att skydda jordbruksproduktionen är det tillåtet för jordbrukare att för förökning på mark i sina egna jordbruksföretag använda den skördeprodukt som de har erhållit genom att i sina egna företag använda förökningsmaterial av en sort, undantaget hybrider och syntetiska sorter, som omfattas av gemenskapens växtförädlarrätt.”

- 7 I artikel 14.2 i förordning nr 2100/94 anges att denna rätt, som betecknas jordbrukarprivilegiet, endast är tillämplig för de arter av lantbruksväxter som räknas upp i artikeln. Dessa arter inordnas i fyra kategorier, nämligen foderväxter, spannmål, potatis samt olje- och fiberväxter.

- 8 Enligt artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 skall ”[i]nnan denna förordning träder i kraft, villkor fastställas i tillämpningsföreskrifter enligt artikel 114 för tillämpning av undantaget i punkt 1 och för att skydda förädlarnas och jordbrukarnas legitima intressen”. I nämnda punkt anges de kriterier som skall ligga till grund för fastställandet av villkoren, som bland annat avser att det inte får förekomma några kvantitativa restriktioner på jordbrukarnivå, att det skall vara tillåtet för jordbrukaren att själv iordningställa eller låta iordningställa den

skördade produkten till utsäde, att jordbrukarna — med undantag av små jordbrukare — har en skyldighet att betala en rimlig ersättning till rättsinnehavaren som skall vara betydligt lägre än det belopp som utkrävs för en licens för produktion av förökningsmaterial av samma sort i samma område, och att rättsinnehavarna är ensamt ansvariga för kontrollen av tillämpningen av nämnda artikel 14.

- 9 I artikel 14.3 sjätte strecksatsen i förordning nr 2100/94 föreskrivs bland nämnda kriterier även en skyldighet för jordbrukarna att tillhandahålla information:

”Rättsinnehavaren skall efter anmodan få relevanta uppgifter från jordbrukare och leverantörer av tjänster för iordningställande. Officiella organ som deltar i kontrollen av jordbruksproduktionen kan likaledes vidarebefordra relevanta uppgifter om de har fått dessa uppgifter som ett led i den normala tjänsteutövningen och det inte innebär extra bördor eller kostnader. Såvitt angår personuppgifter skall dessa bestämmelser inte påverka tillämpningen av gemenskapens och medlemsstaternas lagstiftning om skydd av fysiska personer i samband med hanteringen av och fri rörlighet för personuppgifter.”

- 10 Det följer av skälen 17 och 18 i förordning nr 2100/94 att ”utövandet av rättigheter knutna till gemenskapens växtförädlarrätt skall underställas begränsningar fastställda i bestämmelser som skall antas med hänsyn till allmänintresset”, och att ”detta [bland annat] omfattar... att jordbruksproduktionen skall säkras”, samt att ”jordbrukare... därför [bör] tillåtas att på vissa villkor använda skördeprodukten för förökningsändamål”.

11 Enligt artikel 1 i förordning nr 1768/95 fastställs i denna förordning genomförandebestämmelserna om villkoren avseende det undantag som föreskrivs i artikel 14.1 i förordning nr 2100/94.

12 I artikel 2 i förordning nr 1768/95 föreskrivs följande:

”1. De villkor som anges i artikel 1 skall uppfyllas både av rättsinnehavaren, såsom företrädare för förädlaren, och av jordbrukaren på sådant sätt att de skyddar varandras legitima intressen.

2. De legitima intressena skall inte anses vara skyddade, om ett eller flera av dessa intressen ogynnsamt påverka[s] utan hänsyn till behovet att bibehålla en skälig balans mellan dem alla eller proportionalitet mellan syftet med villkoret i fråga och dess verkliga effekt.”

13 I artikel 8 i förordning nr 1768/95 föreskrivs följande:

”1. Den information som jordbrukaren skall tillhandahålla rättsinnehavaren enligt artikel 14.3 sjätte strecksatsen i förordning [nr 2100/94] kan fastställas i ett avtal mellan rättsinnehavaren och den berörda jordbrukaren.

2. Då ett sådant avtal inte har ingåtts eller inte är tillämpligt, skall jordbrukaren, utan att det påverkar informationskrav enligt annan gemenskapslagstiftning eller lagstiftning i medlemsstaterna, på begäran av rättsinnehavaren vara förpliktad att lämna nödvändig information till rättsinnehavaren. Följande uppgifter skall anses som nödvändiga:

- a) Jordbrukarens namn och hemvist samt anläggningens adress.
- b) Upplysning om jordbrukaren har använt skördeprodukten av en eller flera sorter som tillhör rättsinnehavaren på sin anläggning.
- c) Om jordbrukaren har använt sådant material, skördemängden av den eller de tillämpliga sorter som jordbrukaren har använt i enlighet med artikel 14.1 i förordning [nr 2100/94].
- d) Enligt samma villkor, namn och adress för den person eller de personer som har tillhandahållit en tjänst att bearbeta den ifrågakvarande skördeprodukten till användning som utsäde.
- e) Om den enligt punkterna b, c eller d erhållna informationen inte kan bekräftas i enlighet med bestämmelserna i artikel 14, mängden av förökningsmaterial på licens av de berörda sorter som använts samt namn och adress på leverantören eller leverantörerna av dessa sorter.

...

3. De upplysningar som avses under 2 b—e skall gälla innevarande regleringsår och ett eller flera av de tre föregående regleringsår för vilka rättsinnehavaren inte tidigare har begärt information i enlighet med bestämmelserna i punkt 4 eller 5.

Det första regleringsår som informationen skall lämnas för skall vara tidigast det år under vilket den första begäran om information gjordes med hänsyn till den sort eller de sorter och den jordbrukare som är aktuella, under förutsättning att rättsinnehavaren har vidtagit lämpliga åtgärder för att säkerställa att jordbrukaren vid förvärvet av förökningsmaterial av sorten eller sorterna tidigare eller vid den tidpunkten åtminstone upplystes om att en ansökan om gemenskapens växtförädlarrätt inlämnats eller att en sådan rätt beviljats samt om de villkor som gäller vid användning av det förökningsmaterialet.

...

4. I sin begäran skall rättsinnehavaren ange sitt namn och sin adress, den sort eller de sorter som han önskar få information om samt hänvisning eller hänvisningar till den eller de av gemenskapens växtförädlarrätter som är tillämpliga. Om jordbrukaren så kräver skall en skriftlig begäran lämnas tillsammans med bevis på rättsinnehavet. Utan att påverka bestämmelserna i punkt 5 skall begäran lämnas direkt till den berörda jordbrukaren.

5. En begäran som inte har lämnats direkt till den berörda jordbrukaren skall anses uppfylla bestämmelserna i punkt 4 tredje meningen, om den sänds till en

jordbrukare via följande organ eller personer med deras respektive tidigare godkännande:

- Organisationer av jordbrukare eller kooperativ, avseende alla jordbrukare som är medlemmar i en sådan organisation eller ett sådant kooperativ, eller

- bearbetningsföretag, avseende alla jordbrukare för vilka de har utfört tjänster för beredning av tillämplig skördeprodukt till utsäde under innevarande regleringsår och under de tre föregående regleringsåren, med början det regleringsår som anges i punkt 3, eller

- leverantörer av licensbelagt förökningsmaterial av sorter som tillhör rättsinnehavaren, avseende alla jordbrukare som de har tillhandahållit sådant förökningsmaterial under det innevarande regleringsåret och under de tre föregående regleringsåren, med början det regleringsår som anges i punkt 3.

6. Vid en begäran i enlighet med bestämmelserna i punkt 5 krävs inga uppgifter om enskilda jordbrukare. Organisationerna, kooperativen, bearbetningsföretagen eller leverantörerna kan ha tillstånd av de berörda jordbrukarna att få lämna den nödvändiga informationen till rättsinnehavaren.”

Den nationella lagstiftningen

- 14 I 10a § sjätte stycket i Sortenschutzgesetz 1985 (lag av år 1985 om skydd för växtförädlingsrätter) (i dess lydelse av den 25 juli 1997, BGBl. 1997 I, s. 3165) fastställs en skyldighet att informera om de växtförädlarrätter som skyddas i tysk rätt, och paragrafen innehåller följande föreskrifter:

”Jordbrukare som utnyttjar möjligheten att bedriva odling och bearbetningsföretag som befullmäktigats av jordbrukarna är skyldiga att underrätta rättsinnehavarna om odlingens omfattning.”

Twisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 15 Det framgår av beslutet om hänskjutande att STV har befullmäktigats av ett stort antal förädlare och innehavare av växtförädlingsrätter att i eget namn administrera rätten till ersättning, bland annat till följd av odling av sorter som omfattas av skyddade växtförädlarrätter.
- 16 STV anmodade Christian Schulin att uppge om, och i så fall i vilken mån, han i egenskap av jordbrukare hade odlat totalt 525 växtsorter, varav 180 sorter som skyddas enligt förordning nr 2100/94, under växtperioden 1997/1998. STV ansåg sig ha rätt att utkräva dessa uppgifter från Christian Schulin utan att därvid

behöva visa att denne faktiskt hade odlat en viss sort. Denna informations-skyldighet avseende växtförädlarrätter som skyddas enligt förordning nr 2100/94 följde enligt STV av artikel 14.3 sjätte strecksatsen i nämnda förordning och artikel 8.2 i förordning nr 1768/95.

- 17 Christian Schulin bestred detta påstående och gjorde därvid bland annat gällande att jordbrukare endast är skyldiga att lämna besked angående omfattningen av en faktisk odling om STV känner till denna.

- 18 Den hänskjutande domstolen anförde i detta avseende att STV enligt egen uppgift inte hade kännedom om någon omständighet till stöd för antagandet att Christian Schulin överhuvudtaget hade vidtagit någon sådan åtgärd som anges i artikel 13.2 i förordning nr 2100/94, genom att använda de sorter som angivits i begäran och som är skyddade enligt nämnda förordning eller åtminstone på annat sätt använt de i målet vid den nationella domstolen ifrågavarande sorterna i sin rörelse.

- 19 Landgericht Frankfurt am Main (Tyskland) ålade Christian Schulin att lämna den begärda informationen. Nämnda domstol fann särskilt att rätten till information enligt artikel 14.3 sjätte strecksatsen i direktiv nr 2100/94 inte var förenad med ett krav på att en motiverad redogörelse över den berörde jordbrukarens odlingar skulle företes.

- 20 Christian Schulin överklagade detta beslut till Oberlandesgericht Frankfurt am Main.

- 21 Sistnämnda domstol konstaterade att enligt artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 är ett av villkoren som jordbrukaren måste uppfylla för att ha rätt att odla skördeprodukten i de undantagsfall som föreskrivs i artikel 14.1 i förordning nr 2100/94 att denne lämnar den relevanta information som föreskrivs i sjätte strecksatsen i artikel 14.3. Denna skyldighet att lämna information förutsätter alltså, enligt det system som uppställs i dessa bestämmelser, att skördeprodukten odlas, vilket till exempel hindrar att även en jordbrukare som inte bedriver sådan odling blir skyldig att på begäran från rättsinnehavarna underrätta dessa om att han inte har odlat vissa växtsorter.
- 22 Den nationella domstolen tillade att det visserligen inte kan förnekas att rättsinnehavaren svårligen skulle kunna effektivt genomdriva sin rätt till ersättning enligt artikel 14.3 fjärde strecksatsen i förordning nr 2100/94 på grund av att en odling av en skyddad sort skett om han inte skulle ha en omfattande rätt till information från jordbrukaren, eftersom det överhuvudtaget inte kan kontrolleras om en planta har odlats med hjälp av en skördeprodukt eller med hjälp av förvärvat utsäde. Det skulle emellertid på ett principiellt plan vara betänkligt att låta rättsinnehavaren få rätt till information för att kunna avgöra huruvida villkoren för rätt till ersättning var uppfyllda. Det ankommer vanligtvis på den som åberopar en rättighet att åtminstone framlägga konkreta bevis för att de omständigheter som föranleder denna rättighet föreligger.
- 23 Det är mot denna bakgrund som Oberlandesgericht Frankfurt am Main har beslutat att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfråga till domstolen:

”Skall bestämmelserna i artikel 14.3 sjätte strecksatsen i rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt jämförd med artikel 8 i kommissionens förordning (EG) nr 1768/95 av den 24 juli 1995 tolkas så, att en innehavare av en växtförädlarrätt som skyddas enligt förordning

nr 2100/94 kan kräva att varje jordbrukare skall lämna den information som anges i nämnda bestämmelser, oavsett om det finns någon grund för att anta att jordbrukaren överhuvudtaget har vidtagit någon av de åtgärder avseende den ifrågavarande sorten som avses i artikel 13.2 i förordning nr 2100/94 eller åtminstone att han på annat sätt har använt de ifrågavarande sorterna i sin rörelse?”

Tolkningsfrågan

- 24 Den nationella domstolen har ställt sin tolkningsfråga för att få klarhet i huruvida bestämmelserna i artikel 14.3 sjätte strecksatsen i förordning nr 2100/94 jämförda med bestämmelserna i artikel 8 i förordning nr 1768/95 skall tolkas så att de ger innehavaren av ett gemenskapsskydd för en växtförädlarrätt rätt att av en jordbrukare begära de uppgifter som föreskrivs i nämnda bestämmelser, när rättsinnehavaren inte har några indikationer på att jordbrukaren för förökning på mark i sitt eget jordbruksföretag använder eller kommer att använda den skördeprodukt som han har erhållit genom att i sitt eget företag använda förökningsmaterial av en sort, undantaget hybrider och syntetiska sorter, som omfattas av nämnda växtförädlarrätt och som tillhör en av de arter av lantbruksväxter som räknas upp i artikel 14.2 i förordning nr 2100/94.

Yttranden som har inkommit till domstolen

- 25 Christian Schulin har hävdat att det enda syftet med STV är att skapa en ”jordbrukare med insyn” för att folkförsörjningen skall kunna kontrolleras från det att odlingen påbörjas. Ändamålet med den begäran om information som är i

fråga i målet vid den nationella domstolen är att för första gången skapa en infrastruktur som tack vare en exakt kännedom om de odlingar som bedrivs av tyska jordbrukare uppmuntrar dessa att odla olika sorter som omfattas av växtförädlarrätter.

- 26 Christian Schulin har även gjort gällande att enligt den tyska lagstiftningen avseende växtförädlarrätter är jordbrukaren skyldig att lämna information bara när han utnyttjat rätten att bedriva odling.
- 27 Christian Schulin har i fråga om gemenskapsrätten hävdad att artikel 8.2 i förordning nr 1768/95 inte innehåller någon klar formulering som innebär en allmän rätt till information. Skrivningen under b) i denna punkt innehåller en uttrycklig hänvisning till användningen av ”skördeprodukten”, vilket visar att det som ett minimikrav måste finnas indicier på att jordbrukaren åtminstone har använt den ifrågavarande sorten i sin verksamhet. Eftersom nämnda förordning helt avser odling av skördeprodukten måste rättsinnehavaren på samma sätt grunda sin begäran på en befintlig odling för att kunna åberopa de aktuella bestämmelserna.
- 28 Christian Schulin har vidare hävdad att växtförädlarrätterna i stort ger samma skydd som patent och att de utgör en integrerad del av den industriella äganderätten, vilken innebär att innehavaren av rättigheterna måste visa att intrång i dessa skett, något som alltså hindrar en allomfattande begäran om information. Om jordbrukaren inte fullgör sina skyldigheter att lämna information och betala en ersättning till rättsinnehavaren, är odling inte tillåten och jordbrukaren kan förpliktas att omedelbart betala skadestånd. Innehavaren av en växtförädlarrätt har således faktiskt möjlighet att uppnå samma sanktioner som rättsinnehavaren av ett patent, varför det inte är motiverat att förstnämnde rättsinnehavare skall ha mera omfattande rättigheter än patentinnehavaren.

- 29 Christian Schulin har, i fråga om principen om ett effektivt rättsskydd och STV:s påstående att endast en sådan rätt till information som STV har krävt i målet vid den nationella domstolen kan ge rättsinnehavarna möjlighet att utöva sin rätt, preciserat att denna princip inte är tillämplig på utomstående som inte har bedrivit någon odling och därmed inte står i något som helst rättsligt förhållande till rättsinnehavarna. Christian Schulin har också hävdats att det ankommer på innehavaren av en växtförädlarrätt att vidta nödvändiga åtgärder för att effektivt skydda denna.
- 30 Christian Schulin har, i detta avseende anfört att det första inköpet av en sort som omfattas av en växtförädlarrätt utgör en handling som alltid kan kontrolleras av de två parter som inleder ett rättsförhållande. På grundval av köpet kan rättsinnehavaren hävda att jordbrukaren använder växtförädlarrätten i sin verksamhet. Detta är en indikation som innebär att flera olika rättigheter kan åberopas, vilka avtalsparterna dessutom kan ändra redan vid tillfället för det första köpet.
- 31 STV har hävdats att det enda som krävs för att Christian Schulin skall bli skyldig att ange om, och i så fall i vilken mån, han har odlat sorter som omfattas av en eller flera växtförädlarrätter som förvaltas av STV, och som är skyddade enligt förordning nr 2100/94, är att han är jordbrukare i den mening som avses i de bestämmelser som är tillämpliga på odlingen. Detta framgår för det första av den klara ordalydelsen i artikel 8.2 i förordning nr 1768/95, för det andra av nämnda bestämmelsers systematik och för det tredje av principen om ett effektivt rättsskydd.
- 32 Enligt STV går det, i fråga om ordalydelsen i artikel 8.2 i förordning nr 1768/95, tveklöst att av skrivningen under b) i denna bestämmelse dra slutsatsen att en jordbrukare är skyldig att på begäran uppge om han har använt skördeprodukten från en eller flera av rättsinnehavarnas sorter för odling i sin verksamhet. Detta är den enda tolkning som ger någon mening åt artikel 8.2 c i nämnda förordning, vilken endast är tillämplig om jordbrukaren gjort sig skyldig till sådan användning och som därmed förpliktas att uppge hur stor kvantitet av skördeprodukten från en sort som han har använt.

- 33 STV har i fråga om odlingsbestämmelsernas systematik gjort gällande att detta i sig ger rättsinnehavarna rätt att få veta att en jordbrukare har vidtagit en sådan åtgärd.
- 34 Odlingsbestämmelserna utgör i detta avseende ett undantag från den princip om skydd för växtförädlarrätter som anges i artikel 13.1 och 13.2 i förordning nr 2100/94, enligt vilken endast rättsinnehavaren kan ge tillstånd till användning av utsäde från dennes sorter. Inom ramen för det undantag som föreskrivs i artikel 14 i nämnda förordning kan en sort odlas utan tillstånd från rättsinnehavaren. Denna ordning har inte någon motsvarighet inom övriga delar av systemet för industriella upphovsrätter, exempelvis inom det rättsområde som avser patent och som utgör enlämplig jämförelse. All användning av ett patent kräver nämligen tillstånd i förväg från patenthavaren. Jordbrukaren däremot kan själv besluta om, när och i vilken mån han skall utnyttja sin möjlighet enligt artikel 14 i förordning nr 2100/94 och påbörja en odling. Det bedrivs följaktligen ett oräkneligt antal odlingar varje år, varför rättsinnehavaren och i förekommande fall den organisation som företräder denne inte själva kan upptäcka var det bedrivs odlingar som ger rätt till ersättning.
- 35 STV har i fråga om principen för ett effektivt rättsskydd hävdad att om rätt att få information om bedrivna odlingar endast förelåg när det faktiskt visats att en sort som omfattas av en växtförädlarrätt odlats, skulle rättsinnehavaren sakna alla rättigheter — i synnerhet när odlingen bedrivs under något av de tre närmast föregående åren, för vilka rättsinnehavaren kan begära information med stöd av artikel 8.3 i förordning nr 1768/95. När utsädet och plantorna en gång väl har tagits ur sina förpackningar och börjat odlas är det nämligen omöjligt att avgöra om det rör sig om certifierat utsäde och certifierade plantor, eller om det är fråga om en skördeprodukt.
- 36 STV har även invänt mot påståendet att rättsinnehavarens rätt till information är villkorad av att det visas att det utsäde som använts avser en sort som omfattas av växtförädlarrätten. Rättsinnehavaren kan nämligen inte förebringa sådan bevis-

ning. Handeln med certifierat utsäde sker i princip genom en lång handelskedja som rättsinnehavaren inte tar del i. I praktiken låter rättsinnehavaren förökningsföretag framställa det certifierade utsäde som omfattas av hans växtförädlarrätt. Detta utsäde säljs senare av producenterna till kooperativ och grossister, vilka i sin tur säljer utsädet till olika jordbrukare via mellanhänder och återförsäljare. I regel är det alltså inte rättsinnehavaren som saluför det certifierade utsädet. Det går således inte att få kännedom om huruvida en viss jordbrukare har köpt ett visst utsäde. En rättsinnehavare som önskar erhålla denna information saknar framför allt rättsligt stöd för att i detta syfte följa de olika leden i saluföringen av en sort som omfattas av växtförädlarrätten.

- 37 STV har vidare hävdad att frånvaron av en omfattande rätt till information inbjuder till missbruk, eftersom varje jordbrukare kan odla skyddade sorter utan att i gengäld behöva erlägga någon ersättning för detta.
- 38 Kommissionen anser att artikel 14 i förordning nr 2100/94 uteslutande avser odling av utsäde som jordbrukaren inte har köpt in, utan tidigare har skördat i sin egen verksamhet.
- 39 Ändamålet med nämnda artikel är att det skall vara tillåtet att odla skördeprodukten. Därav följer att den information som nämns i artikeln skall avse användning av skördeprodukter från skyddade växtsorter. Eftersom det är skyddandet av "förädlarnas och jordbrukarnas legitima intressen" som beaktas i punkt 3 i denna bestämmelse, kan skyldigheten att lämna information endast omfatta sådana jordbrukare som berörs av odling av skördeprodukten, det vill säga de jordbrukare som har erhållit utsäde som omfattas av det skydd som gäller för sorter som omfattas av växtförädlarrätter.

- 40 Av detta följer att informationsskyldigheten inte berör alla jordbrukare. Den gäller i synnerhet inte dem som aldrig har använt någon beståndsdel av en skyddad sort i sin verksamhet, och som därmed inte har kunnat skörda denna sort.
- 41 När det gäller förordning nr 1768/95 föreskrivs i dess artikel 8.1 att jordbrukaren och rättsinnehavaren kan avtala om informationen som jordbrukaren skall lämna. Ett avtal om information avseende odling av skyddade sorter sluts i allmänhet endast i samband med ett avtal om odling av sådana sorter, exempelvis i form av ett avtal om köp av utsäde, sluts. Förstnämnda avtal förutsätter alltså att det finns ett avtalsförhållande mellan å ena sidan jordbrukaren och å andra sidan rättsinnehavaren eller de av dennes avtalspartners som har tillstånd att förmedla utsädet.
- 42 Enligt kommissionen förutsätter emellertid artikel 8.2 i förordning nr 1768/95, som innehåller en förteckning över den information som skall lämnas när något särskilt avtal om information inte har slutits, att det finns ett rättsligt eller avtalsmässigt förhållande mellan de berörda parterna när det gäller förstagångsodling.
- 43 Kommissionen har gjort gällande att jordbrukaren själv har rätt att erhålla förökningsmaterial för odling av skyddade sorter, i regel mot vederlag, utan uttryckligt medgivande i förväg av rättsinnehavaren. Denne har för sin del rätt att begära information från en jordbrukare under förutsättning att rättsinnehavaren har en särskild misstanke om att jordbrukaren bedriver odling, eller om det finns särskilda indicier som tyder på detta. Varken i förordning nr 2100/94 eller i förordning nr 1768/95 finns emellertid några preciseringar angående dessa misstankars art eller vilka bevis eller indicier som rättfärdigar en begäran om information.

- 44 Till skillnad från det fall när en jordbrukare odlar skördeprodukten utan rättsinnehavarens vetskap och delaktighet, har rättsinnehavaren vanligtvis tillgång till uppgifter om försäljning av hans skyddade sorter. I den mån som rättsinnehavaren inte har uppgifter i form av exempelvis namnet på alla de jordbrukare som åtminstone en gång har använt hans sorter, och som nu kan föröka dessa genom odling, förefaller det mera lämpligt att hänvisa rättsinnehavaren till dem som saluför utsädet och till andra tillhandahållare som saluför rättsinnehavarens produkter, än att utan vidare ålägga samtliga jordbrukare en informationsskyldighet.
- 45 Kommissionen anser följaktligen att innehavaren av en växtförädlingsrätt som skyddas enligt förordning nr 2100/94 inte kan begära information från alla jordbrukare, utan endast från de jordbrukare som förvärvat åtminstone en av rättsinnehavarens skyddade sorter och som därigenom eventuellt kan komma att odla denna.

Domstolens bedömning

- 46 Domstolen erinrar inledningsvis om att när det gäller beståndsdelar av skyddade sorter eller material från skörd av sådana sorter, krävs det enligt artikel 13.2 i förordning nr 2100/94 att innehavaren av den gemenskapsrättsliga växtförädlarrätten lämnar sitt tillstånd till bland annat produktion eller reproduktion (förökning), behandling med avseende på förökning, erbjudande till försäljning, försäljning eller annan form av saluföring samt innehav för dessa ändamål.

- 47 Bestämmelserna i artikel 14 i nämnda förordning, som i enlighet med vad som följer av skälen 17 och 18 i denna förordning antogs i det allmännas intresse av att skydda jordbruksproduktionen, utgör ett undantag från denna bestämmelse.
- 48 Enligt artikel 14.1 i förordning nr 2100/94 är det tillåtet för jordbrukare att, med avseende på någon av de arter av lantbruksväxter som räknas upp i nämnda artikel 14.2, för förökning på mark i sina egna jordbruksföretag använda den skördeprodukt som de har erhållit genom att i sina egna företag använda förökningsmaterial av en sort, undantaget hybrider och syntetiska sorter, som omfattas av gemenskapens växtförädlarrätt.
- 49 Detta tillstånd begränsas dock till jordbrukarens användning i egen verksamhet av den skördeprodukt som han har erhållit genom att i denna sin verksamhet odla förökningsmaterial från en skyddad växtsort. All annan användning av beståndsdelar av sorterna eller skördematerial från en skyddad växtsort förutsätter i princip tillstånd från rättsinnehavaren i enlighet med artikel 13.2 i förordning nr 2100/94.
- 50 I artikel 14.3 i denna förordning anges att villkoren för att undantaget i nämnda artikel 14.1 skall tillämpas, samt för att förädlarnas och jordbrukarnas legitima intressen skall skyddas, fastställs i tillämpningsföreskrifter på grundval av ett visst antal kriterier. I nämnda artikel 14.3 fjärde strecksatsen föreskrivs således bland annat att, med undantag av små jordbrukare, "[skall] övriga jordbrukare... betala rättsinnehavaren en rimlig ersättning", och i sjätte strecksatsen föreskrivs att "rättsinnehavaren skall efter anmodan få relevanta uppgifter från jordbrukare och leverantörer av tjänster för iordningställande".

- 51 I motsats till vad STV hyar hävdat följer det av systematiken i artikel 14 i förordning nr 2100/94, som har rubriken "Undantag från gemenskapens växtförädlarrätt", samt av ordalydelsen i punkt 3 i denna bestämmelse att sjätte strecksatsen i nämnda punkt inte avser alla jordbrukare.
- 52 Artikel 14.3 i förordning nr 2100/94, som för övrigt innehåller en uttrycklig föreskrift om villkoren för att undantaget enligt punkt 1 i samma artikel fastställs i tillämpningsföreskrifter, skall nämligen tolkas i ljuset av nämnda punkt 1 och den kan alltså inte avse de fall där nämnda undantag inte ens är tillämpligt.
- 53 Det följer således av artikel 14.2 i förordning nr 2100/94 att undantaget endast är tillämpligt på de arter av lantbruksväxter som uttryckligen anges i denna. Jordbrukare som uteslutande har odlat förökningsmaterial från andra växtarter kan alltså inte utnyttja undantaget och de avses följaktligen inte heller i punkt 3 i nämnda artikel.
- 54 Det framgår också av de kriterier som räknas upp i artikel 14.3 i förordning nr 2100/94, på grundval av vilka villkoren för tillämpning av undantaget enligt punkt 1 i denna artikel skall fastställas genom tillämpningsföreskrifter, att nämnda punkt 3 inte avser alla jordbrukare. Domstolen påpekar i detta avseende att förutom kriteriet i femte strecksatsen i nämnda punkt, vilket inte berör jordbrukarna, och det kriterium som föreskrivs i sjätte strecksatsen, vilket är i fråga i förevarande mål, föreskrivs i första strecksatsen i denna punkt att det inte får finnas några kvantitativa restriktioner på jordbrukarnivå. Vidare anges att i andra strecksatsen att jordbrukaren själv får iordningställa eller låta iordning-

ställa den skördade produkten till utsäde. Slutligen stadgas i tredje strecksatsen att små jordbrukare inte skall behöva betala ersättning till rättsinnehavaren och i fjärde strecksatsen att övriga jordbrukare skall betala rättsinnehavaren en rimlig ersättning.

- 55 Det skulle strida mot systematiken i artikel 14 i förordning nr 2100/94, och mot det nödvändiga begreppssambandet som används däri, att anse att det jordbrukarbegrepp som förekommer i punkt 3 sjätte strecksatsen i nämnda bestämmelse har ett annat och mera omfattande innehåll än de begrepp som används i punkterna 1 och 3 första—fjärde strecksatserna i bestämmelsen.
- 56 Denna tolkning stöds av att i artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 anges det krav som införts genom artikel 2 i förordning nr 1768/95, och som innebär att de villkor som fastställts i tillämpningsföreskrifterna även skall göra det möjligt att skydda rättsinnehavarens och jordbrukarens legitima intressen.
- 57 Domstolen konstaterar nämligen att en tolkning av artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 som innebär att alla jordbrukare, även de som aldrig har odlat förökningsmaterial av en sort som omfattas av gemenskapens skydd av växtförädlarrätter och som tillhör en av de arter av lantbruksväxter som räknas upp i artikel 14.2 i nämnda förordning, på begäran skall tillhandahålla rättsinnehavarna all relevant information enbart av den anledningen att de tillhör denna yrkesgrupp, skulle gå utöver vad som är nödvändigt för att skydda förädlarens och jordbrukarens ömsesidiga legitima intressen.
- 58 Det skall också erinras om att enligt fast rättspraxis kräver rättssäkerhetsprincipen att rättsregler skall vara klara och precisa och syfta till att säkerställa

förutsebarheten rörande de situationer och rättsliga relationer som omfattas av gemenskapsrätten (dom av den 15 februari 1996 i mål C-63/93, Duff m.fl., REG 1996, s. I-569, punkt 20, och av den 18 maj 2000 i mål C-107/97, Rombi och Arkopharma REG 2000, s. I-3367, punkt 66). Detta krav är ännu viktigare när det gäller att föreskriva skyldigheter för enskilda.

- 59 I förevarande fall framgår det inte klart och precist att begreppet jordbrukare i artikel 14.3 sjätte strecksatsen i förordning nr 2100/94 avser alla jordbrukare utan åtskillnad, även de som inte har något som helst rättsligt förhållande till innehavaren av en gemenskapsrättslig växtförädlarrätt. Såsom har anförts i punkt 55 i förevarande dom framgår det tvärtom av den systematiska och enhetliga tolkningen av artikel 14 att begreppet jordbrukare där används för att täcka ett begrepp med enhetligt innehåll, som endast avser jordbrukare som för egen vinning utnyttjar undantaget i denna artikel. Härav följer att en tolkning som innebär att det i artikel 14.3 sjätte strecksatsen använda begreppet jordbrukare avser alla jordbrukare utan åtskillnad skulle strida mot rätts-säkerhetsprincipen.
- 60 När det gäller tolkningen av artikel 8.2 i förordning nr 1768/95 räcker det, med hänsyn till att den förordningen utgör en tillämpningsförordning med precisering av villkoren för att undantaget i artikel 14.1 i förordning nr 2100/94 skall kunna tillämpas, att konstatera att bestämmelserna i denna i vart fall inte medför några skyldigheter för jordbrukarna som är mera omfattande än de som följer av förordning nr 2100/94.
- 61 Dessutom preciseras i artikel 8.1 i förordning nr 1768/95 att den information som jordbrukaren skall tillhandahålla rättsinnehavaren kan fastställas i ett avtal mellan "rättsinnehavaren och den berörda jordbrukaren". Följaktligen skall första meningen i punkt 2 i samma artikel — i vilken det stadgas att då ett sådant avtal inte har ingåtts eller inte är tillämpligt, skall "jordbrukaren" på begäran av "rättsinnehavaren" vara förpliktad att lämna nödvändig information till rättsinnehavaren — helt i enlighet med nämnda punkt 1 uteslutande anses avse den rättsinnehavare och den jordbrukare som berörs.

- 62 Av detta följer att artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 och artikel 8.2 i förordning nr 1768/95 inte kan tolkas så, att rättsinnehavarna har rätt att från samtliga jordbrukare begära all relevant information.
- 63 Med hänsyn dels till att rättsinnehavaren har svårt att utöva sin rätt till information på grund av att, såsom bland annat den nationella domstolen har påpekat, det inte medelst undersökning av en planta kan fastställas om denna har odlats fram med hjälp av en skördeprodukt eller genom inköpt utsäde, dels till skyldigheten att skydda förädlarens och jordbrukarens ömsesidiga legitima intressen på sätt som framgår av artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 och artikel 2 i förordning nr 1768/95, måste rättsinnehavaren emellertid ha rätt att begära information från en jordbrukare i samma stund som rättsinnehavaren har indikationer på att jordbrukaren har utnyttjat eller kommer att utnyttja det undantag som föreskrivs i artikel 14.1 i förordning nr 2100/94.
- 64 Denna tolkning stöds av artikel 8.2 b i förordning nr 1768/95, enligt vilken jordbrukaren är skyldig att på begäran av rättsinnehavaren lämna nödvändiga uppgifter till denne, bland annat avseende huruvida odling av skördeprodukten från en eller flera av rättsinnehavarens sorter skett. En sådan upplysning från jordbrukaren är nämligen nödvändig när rättsinnehavaren endast har en indikation på att jordbrukaren har utnyttjat eller kommer att utnyttja det undantag som föreskrivs i artikel 14.1 i förordning nr 2100/94.
- 65 Såsom Christian Schulin och kommissionen har gjort gällande skall förvärv av förökningsmaterial från en av rättsinnehavarens skyddade sorter i detta avseende anses utgöra en sådan indikation.

- 66 I motsats till vad STV har hävdad borde det nämligen vara möjligt för rättsinnehavaren att tillse att han får tillgång till namnen på och adresserna till de jordbrukare som köper förökningsmaterial avseende en av rättsinnehavarens växtsorter, oavsett hur lång handelskedjan mellan rättsinnehavaren och jordbrukaren är.
- 67 Detta framgår särskilt av artikel 8.5 tredje strecksatsen i förordning nr 1768/95. Där föreskrivs att rättsinnehavaren får begära information från jordbrukare via leverantörer av licensbelagt förökningsmaterial av sorter som tillhör rättsinnehavaren. I artikel 8.6 i nämnda förordning stadgas vidare att leverantörerna kan ha tillstånd av de berörda jordbrukarna att lämna den nödvändiga informationen till rättsinnehavaren. Dessa två bestämmelser förutsätter oundgängligen att rättsinnehavaren vet vilka som är hans leverantörer.
- 68 Rättsinnehavaren kan dessutom med stöd av artikel 13.2 andra stycket i förordning nr 2100/94 ålägga sina leverantörer att registrera namn och adress för de jordbrukare som köper förökningsmaterial avseende en av hans växtsorter.
- 69 Det skall i detta avseende framhållas att när det gäller den första begäran om information framgår det av artikel 8.3 andra stycket i förordning nr 1768/95 att gemenskapslagstiftaren ansåg att det var möjligt för rättsinnehavaren att se till att jordbrukaren vid tidpunkten för förvärvet av ett förökningsmaterial från en sort, eller tidigare ändå, underrättas om de villkor som gäller vid användningen av detta material.
- 70 STV har för övrigt gjort gällande att frånvaron av en omfattande rätt till information möjliggör missbruk, eftersom varje jordbrukare i sådant fall skulle

kunna odla skyddade sorter utan att i gengäld behöva betala någon ersättning. Det räcker i detta avseende att konstatera att förutom små jordbrukare är samtliga jordbrukare som utnyttjar undantaget i artikel 14.1 i förordning nr 2100/94 skyldiga att betala rimlig ersättning till rättsinnehavaren. Rättsinnehavaren kan också genom en lämplig organisering erhålla indikationer på att en jordbrukare har utnyttjat eller kommer att utnyttja detta undantag och därigenom få relevant information från denne.

- 71 En jordbrukare som inte betalar rimlig ersättning till rättsinnehavaren vid användning av skördeprodukten från odling av förökningsmaterial från en skyddad sort kan i vart fall inte åberopa artikel 14.1 i förordning nr 2100/94, och han måste följaktligen anses agera utan tillstånd på ett av de sätt som avses i artikel 13.2 i denna förordning. Det följer således av artikel 94 i samma förordning att denna jordbrukare kan bli föremål för talan som väcks av rättsinnehavaren i syfte att få jordbrukaren att upphöra med det upphovsrättsliga intrånget, eller att denne skall betala rimlig ersättning för användningen. Han kan också bli föremål för båda dessa rättsverkningar. Om jordbrukaren förfarit uppsåtligen eller oaktsamt är han dessutom skyldig att ersätta den skada som rättsinnehavaren lidit.
- 72 Med hänsyn till samtliga ovan anförda omständigheter skall den nationella domstolens fråga besvaras med att bestämmelserna i artikel 14.3 sjätte strecksatsen i förordning nr 2100/94 jämförda med bestämmelserna i artikel 8 i förordning nr 1768/95 inte skall tolkas så, att innehavaren av ett gemenskaps-skydd för en växtförädlarrätt får begära de uppgifter som föreskrivs i nämnda bestämmelser av en jordbrukare, när rättsinnehavaren inte har några indikationer på att jordbrukaren för förökning på mark i sitt eget jordbruksföretag använder eller kommer att använda den skördeprodukt som han har erhållit genom att i det egna företaget använda förökningsmaterial av en sort, undantaget hybrider och syntetiska sorter, som omfattas av nämnda växtförädlarrätt och som tillhör en av de arter av lantbruksväxter som räknas upp i artikel 14.2 i förordning 2100/94.

Rättegångskostnader

- 73 De kostnader som har förorsakats kommissionen, vilken har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående den fråga som genom beslut av den 1 augusti 2000 har ställts av Oberlandesgericht Frankfurt am Main — följande dom:

Bestämmelserna i artikel 14.3 sjätte strecksatsen i rådets förordning (EG) nr 2100/94 av den 27 juli 1994 om gemenskapens växtförädlarrätt jämförda med bestämmelserna i artikel 8 i kommissionens förordning (EG) nr 1768/95 av den 24 juli 1995 om införande av genomförandebestämmelser för det undantag i

jordbruket som föreskrivs i artikel 14.3 i förordning nr 2100/94 skall inte tolkas så att innehavaren av ett gemenskapsskydd för en växtförädlarrätt får begära de uppgifter som föreskrivs i nämnda bestämmelser av en jordbrukare, när rättsinnehavaren inte har några indikationer på att jordbrukaren för förökning på mark i sitt eget jordbruksföretag använder eller kommer att använda den skördeprodukt som han har erhållit genom att i det egna företaget använda förökningsmaterial av en sort, undantaget hybrider och syntetiska sorter, som omfattas av nämnda växtförädlarrätt och som tillhör en av de arter av lantbruksväxter som räknas upp i artikel 14.2 i förordning 2100/94.

Wathelet

Timmermans

Edward

von Bahr

Rosas

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 10 april 2003.

R. Grass

M. Wathelet

Justitiesekreterare

Ordförande på femte avdelningen